

אגודת יוצאי קובל והסביבה בארגנטינה

מאמרו של בצלאל בלר בספר "פנקס קובל" שראה אור בבואנוס איירס בשנת 1951

בשנת 1924 כבר היו בבואנוס איירס כ-30 עד 40 מיוצאי קובל והסביבה [מראטנה, טריסק, מלניצה ועיירות סמוכות אחרות סביב קובל]. הדאגה לקיום פיזי פשוט, הצורך למצוא אמצעים לקיום יום יומי, פיזר את האנשים במקומות שונים. היו כאלה שפנו אל "החבילה" (נשיאת דוגמאות סחורה) ועבדו כ"דופקים", כלומר דפקו על דלתות כדי למכור משהו בתשלומים, כנציגים של מישהו אחר. היו כאלה שפנו לעבודה במפעלים בבואנוס איירס גופה, או במפעלי הבשר בבריסו, תמורת שכר יומי של פזו וחצי או שני פזו. הייתה זו עבודה פיזית מפרכת ומרה, עשר עד שתיים עשרה שעות ביממה.

הם התגוררו עד שישה בחדרון קטן, כשכל חפציהם ארוזים בסל קלוע של עוני, שהביאו איתם מהבית הישן, והעבירו את היום בארוחה דלה של פרוסת לחם עם תה, עד שהצליחו להתבונן סביבם ולהסתדר. בין המהגרים הללו שהגיעו מקובל, היו כמה צעירים, בחורים אינטליגנטיים, שבבית היו מורים ועסקנים וגם היו פועלים, בעלי מלאכה וסתם ילדים מבית טוב ללא כל מקצוע. מי מהם עזבו את הבית בגלל רדיפות הממשלה הפולנית הריאקציונית, מחמת רעיונותיהם החופשיים ומי פשוט מאחר שלא ראה שום עתיד לעצמו ולא מצא לעצמו כל תעסוקה.

בתקופה הראשונה לבואם נתקלו כל אלה במציאות המרה [בנוסף למובן הכלכלי] של חוסר היכרות עם הסביבה היהודית והכללית, אי ידיעת השפה וחוסר מקום שיוכלו לקיים בו חיים תרבותיים וחברתיים. כתוצאה מכך סבלו כולם הן פיזית והן רוחנית.

אבל מייד כאשר הצליחה קבוצת המהגרים הזאת להתבסס מעט ולהתגבר על ההתרשמויות הראשונות והמוזרות שלהם מהחיים הארגנטיניים [הן היהודים והן הכלליים], חיים שבאופן כללי היו הפוכים ושונים לגמרי מאלה ששררו בעיירות שמהן הגיעו; מרגע שרק התרגלו מעט לסגנון החיים הארגנטיני, והחלו להתבונן סביבם, חשו כי משהו צריך להיעשות, כדי להתאחד באגודת יוצאי קובל; כי "חייבים להישאר יחדיו" ואז אולי יהיה להם הרבה יותר קל להתגבר על רגשות הבדידות והגעגועים לבית הישן. אולי אפשר יהיה להקל על בן עיר "טרי", שזה אך הגיע [ואלה אכן התרבו והלכו] ואולי, במשך הזמן, יוכלו כולם, באחדותם, לפעול גם בתחומים אחרים בעלי אופי כללי וחברתי. כך דיברו ביניהם כ-300 יוצאי קובל, כאשר נהגו להתכנס במסעדה הקטנה של קאהן, ברחוב כונין. וכאשר אירע שאחד מבני העיר חלה קשות והיה צורך להציל את חייו ולא היה במה ולמי לפנות, התגברה תחושת חוסר הישע והתגברו עוד יותר תחושות הבדידות – עד שבני העיר עברו ממילים למעשים.

בשנת 1925 אירע הדבר. כ-30 מבני העיר התכנסו ביום ראשון אחד, אחר הצהריים, בביתו של בן העיר **דיסקין**, ברחוב ריו באמבה 415. לאחר שהכל שוחחו על הצורך להתאגד באיגוד בני העיר, נבחרה הנהלה, שבה היה **נפתלי גולסט** כמזכיר ו**פאליק פוגאטש** כגיזבר.

בין מייסדי האגודה הראשונה הזאת היו: **יעקב אברך**, **שמואל גוז**, **חיים וינטר**, **נפתלי גולסט**, **ישראל מיטניק**, **משה יוסוביץ**, **משה ברונשטיין**, **מוטל קיפר**, **מנדל גורודנר**, **משה כווקין (חבקין)**, **איסר שר**, **וולף ויינשטיין**, **יקותיאל סטולר** ואחרים מיוצרי קובל והסביבה, שאת שמותיהם כבר איננו זוכרים כיום.

שם האגודה נקבע כ"אגודת יוצאי קובל" וכל אחד מהמתכנסים הכניס מייד שלושה פזות כדמי הרשמה והוחלט על דמי חבר חודשיים.

לאחר האסיפה הראשונה הזאת נערכו כמה ישיבות בביתו של **דיסקין** ושם הוחל בפעילות לפי המטרות שלמען הוקמה האגודה. אבל מסיבות שונות, כגון אדישותם של רבים מבני העיר וגם בגלל אי הבנות בין חברי האגודה עצמה, לא נמשכה הפעילות שהחלה והאגודה שהוקמה התפוררה.

כך עברו מספר חודשים ללא שום גוף מאורגן של בני עירנו, עד אשר נמצאה קבוצה של בני העיר, שבליבם עדיין פעם הרצון לראות את הקובלאים ובני סביבות העיר מתאגדים. שכן, כאמור לעיל, היו געגועים לסביבה ביתית (כלומר: מקום עם אווירת קובל), מקום שבו יוכלו להתכנס לאחר יום עבודה קשה, לפגוש מכרים או בני עיר שזה אך הגיעו מהבית הישן.

בין חברי הקבוצה הזאת היו **חיים וינטר**, **יעקב אברך**, **הרשל פומרנץ**, **מוטל כיז'יק (חיזיק)**, **הניך מאציבר**, **מרדכי לייב שר**, **אהרון באבר (ביבר)** ו**מיכל (מיכאל) מלמד** ע"ה.

לאחר התייעצות, שהתקיימה בביתו של **מוטל כיז'יק**, הוחלט לפרסם בעיתונות מודעה, הקוראת לכל יוצאי קובל והסביבה להתאסף אצל מוטל כיז'יק בבית, ברחוב הידלגו, ביום ראשון, ה-1 באוקטובר 1926.

האסיפה התקיימה בתאריך שנקבע, בנוכחותם של כל אלה שהשתתפו באסיפה הראשונה וחברי הקבוצה שיזמו את האסיפה השנייה ועוד שורה של בני העיר, ביניהם היה גם **זיסיה וויינפר** [מטריסק]. שהוזמן במיוחד על ידי **מיכל מלמד** ע"ה והובא על ידיו, בראותו בזיסיה וויינפר [אשר בשנים האחרונות לפני בואו לארגנטינה התגורר בקובל, שם שימש כמורה בבית הספר העממי "ל. פרץ" והיה עסקן חברתי] אישיות מתאימה שתדע איך לארגן את בני העיר ולאגד אותם בצורה כזאת, שלאגודה יהיה קיום.

זיסיה וויינפר נשא לפני משתתפי האסיפה הכללית נאום ארוך, אודות החשיבות של אגודה כללית של יוצאי קובל והסביבה ואודות מטרותיה של אגודה זאת.

לאחר החלפת דעות בקרב הנאספים, נבחרה הנהלה חדשה, שלמעשה הייתה הדירקטוריון של האגודה. חבריה היו: נשיא – **זיסיה וויינפר**, סגן נשיא – **נח כהן**, מזכיר – איסר קמינסקי, עוזר למזכיר – **י. גוטרמן**, גיזבר – **מוטל כיז'יק**, עוזר לגיזבר – **הניך מאציבר**, חברים – **מיכל מלמד** ע"ה, **ו.ב. פרייד**, **אליהו כהן**, **לייבל בקלר**, **איסר שר**, **יעקב רוג**, **זלמן לייב שר**, **אהרון באבר ויעקב אברך**. דמי החבר נקבעו לפזו אחד בחודש.

הישיבות התקיימו במעונותיהם של ה"ה **מוטל כיז'יק**, **יענקל רוג** ומספר ישיבות גם בביתו של **יעקב אברך**. החלו להופיע חברים חדשים מבין בני העיר שזה אך הגיעו, שהאגודה נעשתה לכתובת ביתם החדש. ה"ירוקים" הללו, שמלבד מלה טובה ברגע הראשון לבואם נזקקו גם לסיוע חומרי, שכן באותם ימים, לאחר שעובד, בעל מלאכה, קיבל עבודה במפעל, הוא נדרש להביא לשם בעצמו את כלי העבודה הדרושים לו – ולכך לא היה לו כסף. חלק מבני העיר הוותיקים יותר בארגנטינה החלו לחשוב על הבאת קרובי משפחה לשם וגם הם נתקלו בקשיים מחוסר מקורות מימון לכך.

בעיקבות זאת צץ באגודה הרעיון להקים קופה שתיתן לחבריה הנזקקים הלוואות לזמן ממושך. הקופה אכן הוקמה על ידי 54 חברים [כחבר מספר אחד נרשם בן העיר קובל **יעקב אברך**] ומובן מאליו, כי מייד בתחילה נדרש לקופה מנהל בעל התכונות, היכולת והאחריות הדרושות לתפקיד. או אז שוב הצביעו שני בני העיר הפשוטים, **הניך מאציבר** ו**זלמן לייב שר**, על ידידנו **זיסיה וויינפר**, כאדם היחיד ולא אחר המתאים לכך. הם ממש כפו עליו שיקבל על עצמו את התפקיד.

זיסיה וויינפר, בראותו את הצורך של חברי האגודה בקופת הלוואות כזאת, אכן נכנס לתפקיד והתמסר בכל האנרגייה והכשרון שלו, לאירגון הקופה כראוי.

באותו זמן פעלה הנהלת האגודה, בהנהגתו של נשיאה, חברנו **זיסיה וויינפר** ובסיועם הנאמן והמסור של המזכיר **איסר קמינסקי**, **ו.ב. פרייד**, **י. אברך** וחברי הנהלה אחרים, במשיכת חברים חדשים על ידי יצירת סביבה ביתית לבני קובל הוותיקים ולחדשים שזה אך הגיעו ולהגיש להם סיוע בכל מה שרק אפשר.

במלאת שנה לקיומה, כבר מצאה האגודה את עצמה במשרדים שנשכרו מ"פועלי ציון" ברחוב חואן חאורה [כיום: קירנא קוסטא] וכבר מנתה מאה חברים. יום ההולדת של האגודה צויין בחגיגה בה השתתפו כל החברים ואשר עברה בהצלחה ניכרת.

פעילות שני האירגונים - האגודה וקופת הלוואות - התנהלה כסידרה במשך חמש שנים, בתחילה תחת נשיאותו של **זיסיה וויינפר** ולאחר מכן של **וולף בר פרייד**. אולם בשנת 1932 הופרד ניהול קופת הלוואות, שמספר חבריה כבר היה משמעותי, מזה של האגודה. באותה עת סייעה האגודה לחבריה בצורות שונות: היא נטלה חלק בכל הפעילויות החברתיות ברחוב היהודי וגם הקדישה מזמן לזמן את דעתה על סיוע לבית הישן. כך, למשל, מייד כאשר הגיעה הידיעה, כי העיירה ראטנה עלתה באש, נאסף סכום כסף משמעותי שנשלח לשם, כסיוע לנפגעי השריפה. בשנים 1931-1932 התקיימה גם ועדת נשים, בהרכב הבא: נשיאה – גברת **ריבה מלמד**, סגנית נשיאה – העלמה **ס. פרייד**, מזכירה – גברת **שבע מלמד**, חברות – העלמה **ב. קאהן**, גב' **פאני קמינסקי**, גב' **ג. קיפר** והעלמה **גוליש**, שסייעו רבות להנהלה הגברית, במשימות שהאגודה נטלה על עצמה.

נציין כאן, כי בשנת 1929 נוצר מסיבות שוליות, פילוג בין חברי האגודה שהיו גם חברי קופת הלוואות. כתוצאה מפילוג זה הוקמה קופת הלוואות שנייה, בשם "קופת הלוואה וחיסכון החדשה של קובל-והלין". הפילוג נמשך זמן קצר ובמהלכו התכנסו שני הפלגים סביב הנהלות שבחרו לעצמם. בשנת 1933 חזרו המתפלגים לחיק האגודה, אבל קופת הלוואה והחיסכון החדשה של קובל-והלין המשיכה בקיומה העצמאי.

שובם של המתפלגים לחיק האגודה התרחש באסיפה הכללית שכונסה ב-19 בפברואר 1933, בה השתתפו 81 חברים. בבחירות לניהול האגודה הוגשו שתי רשימות מועמדים. האסיפה הייתה סוערת ולוהטת, אבל בהתערבותו של **ז. וויינפר** הגיעו שני הצדדים לכלל הסכמה ונבחרה הנהלה שנשיאה היה **וולף בר פרייד**, **גרשון מלמד** המזכיר ו**מוטל כיז'יק** הגיזבר ועוד שורה של חברי הנהלה.

מאז התקיימה שוב האגודה בניהול אותם חברים שעמדו בראשה עם ייסודה, אבל שתי הקופות לא התאחדו וברבות הימים הפכו לקואופרטיבים של אשראי, עם הכרה משפטית [פרסאנדיה כורדיקה]. הראשונה תחת השם "סוסיידאד קואופרטיבא דה קרדיטאס ריו דה לה פלאטה" והשנייה תחת השם "קואופרטיבא דה קרדיטאס אל פארווניר". שתי הקופות הללו פועלות ומתקיימות עד עצם היום הזה (שנת 1951).

[יש להזכיר כאן, כי בראש הקואופרטיב הראשון – "ריו דה לה פלאטה" – הידוע ברחוב היהודי כ"הבנק הקובלאי", עומד עד היום מייסדו ומנהלו הראשון, החבר **זיסיה וויינפר**, הממלא את התפקיד של "כרנטה" [יו"ר] והקואופרטיב הגדל בהתמדה צמח לאחד מגדולי הקואופרטיבים לאשראי בעיר ומביא הרבה תועלת כלכלית לבני העיר הקובלאים ולא רק להם. גם בראשות הקואופרטיב השני, "אל פארווניר", עומדים עד עצם היום הזה המייסדים מיוצאי קובל: **לייבל שיטר, א.י. גלפרין, ישראל מלמד** ואחרים.

פעילות אגודת יוצאי עירנו מאז 1933 התנהלה באינטנסיביות במספר תחומים, כגון: סיוע לבני עירנו הנזקקים, מתן אישורים לאגודת העזרה למהגרים ולקונסול הפולני, עבור החברים שרצו להביא הנה (לארגנטינה) את בני משפחתם [פעילות שכבר החלה קודם לכן]. ואכן האישורים הללו היו מקובלים על המוסדות הנ"ל כאמינים. בנוסף לכך תמכה האגודה במוסדות חברתיים ולאומיים שונים, במיבצעים וכולי.

ב-26 באוגוסט 1934 נערכה אסיפה כללית בה נבחר כנשיא **א.י. גלפרין**, כמזכיר – **י. ליברמן** ע"ה וכגיזבר – **יעקב קוזאק**.

מלבד הפעילות הרגילה הנמשכת מאז ועד היום, הוגשה באותה תקופה גם עזרה רפואית חינם לחברי האגודה. לצורך זה נוצר קשר עם **דוקטור פרלמן**, שהאגודה שילמה לו משכורת חודשית מסויימת תמורת עבודתו זאת. במקרה של מחלה, קיבלו החברים גם מירשמים רפואיים בזול.

בימים ש**גלפרין** היה הנשיא, נערך נשף לכבוד הנשיאים לשעבר **זיסיה וויינפר** ו**ב. פריד**, לאות תודה על פעילותם המסורה למען האגודה במשך שנים. הנשף נערך ב-19 בנובמבר 1934 במלון "בריסטול" וחברים רבים הגיעו כדי לתת כבוד לשניים. שורה של חברים נשאו נאומי ברכה שבהם הודגשה ההכרה בתרומתם לאגודה. כדאי גם לציין, כי באותה תקופה הצטרפו לאגודה הרבה יוצאי ערים ועיירות שאינן כלל מסביבות קובל, אלא ממקומות אחרים בוואלין, דהיינו: מקרמניץ, לוצק, לודמיר, לוקאטש ועוד, שמחוץ למחוז קובל. כל אלה הצטרפו לאגודתנו מכיוון שמצאו בה סביבה ווהלינית ביתית, מקום להחיות את פעילותם החברתית ומובן מאליו גם בגלל קופות האשראי של האגודה, מוסדות שבמקום אחר לא היתה להם גישה אליהם.

באותם ימים מנתה האגודה שלנו למעלה מ-400 חברים. באותה תקופה נטלה אגודתנו חלק בעצה ומעש בוועידות שקיימה ההתאחדות הפולנית-יהודית, כדי להגיש סיוע ליהודי פולין. במקביל, ניתנה על ידי האגודה תמיכה לבני העיר העניים והנזקקים. הפעילות לטובת קופת האגודה התבטאה בין השאר בפיקניק באליוס, שלהצלחתו תרמו חברי האגודה **יעקב אברך**, **יעקב טוקר** ובני עירנו המנוחים **פאליק פלינק** ו**יצחק שליאם** ע"ה, אשר השקיעו אנרגייה רבה בפעילות האגודה ובעבודות רבות חשיבות לטובת החברים.

ב-23 בפברואר 1936 שוב התקיימה אסיפה כללית ונבחרה הנהלה חדשה, עם **יעקב טוקר** כנשיא, **לייבל שיטר** – מזכיר, **ישראל ליברמן** ע"ה – מזכיר פעיל ו**יעקב אברך** – גיזבר.

הידיד **י. טוקר**, שכבר פעל בהנהלה בתקופות הקודמות, שיקע עתה, בתפקידו כנשיא, את עצמו בלב ובנפש בפעילות האגודה. בפעילות נמרצת זו סייע לו רבות הגיזבר **יעקב אברך** ושאר חברי הנהלה. באותה תקופה הוגדלה התמיכה בצורת הלוואות לבני העיר הנזקקים והוחל בגביית דמי החבר באמצעות שתי קופות האשראי הקובלאיות והדבר הביא תוצאות טובות.

ב-4 ביולי באותה שנה (1936) נערך ביוזמתו של ה' **יעקב טוקר** נשף ריקודים באולם הגדול ביותר בבואנוס איירס באותה תקופה – "פרינץ ג'ורג' הול" – לרגל מלאת עשר שנים לאגודתנו. הייתה זו משימה כבדה אבל הודות לפעילותו הכישרונית והמסורה ולסיועם של חברי הנהלה, היה האולם הגדול של "פרינץ ג'ורג' הול" מלא עד אפס מקום בבני עירנו ואורחים אחרים והערב זכה להצלחה מזוהרה.

באותה שנה יזמה האגודה פעילות תרבותית. במסגרת זו נערכו ועידות וערבי ספרות, שמשכו חברים רבים של האגודה.

ידידנו **יעקב טוקר**, במסירותו לאגודה ובפעילותו האישית הבלתי נדלית, גרם לכך שאגודת בני העיר קובל עשתה לה שם ברחוב היהודי, כאחד האירגונים היהודיים האקטיביים והפעילים ביותר, אם לטובת בני העיר שלה ואם לטובת החברה היהודית בכלל. ולא רק בעבודה הצטיין ה' **י. טוקר**, אלא גם בתרומת אמצעים חומריים לאגודה. כך, למשל,

אנו רואים מהדו"ח מה-22 בדצמבר 1936, כי הוא נידב לטובת האגודה קופת פלדה, הנמצאת בשימוש האגודה עד היום הזה. וכאשר כונסה שוב אסיפה כללית ב-23 במאי 1937, לבחירת הנהלה חדשה, שוב נבחר ה' **יעקב טוקר** כנשיא כשלידו ז. **וויינפר** כמזכיר ו**יעקב אברך** כגיזבר.

בתקופה זו שוב פעלה במסירות ההנהלה כולה, עם ידידו טוקר בראשה, בתחומים שונים של החיים של יוצאי עירנו והחברה היהודית. למרות זאת ירד מספר חברי האגודה עד ל-232, כי באותה עת הופיעו איגודים חדשים של בני עיירות אחרות, שעד אז היה חברי אגודתנו ואשר עברו לאגודות החדשות מכל מיני סיבות. אבל פעילות האגודה שלנו נמשכה באותו קצב כמקודם והיא שירתה את חבריה כמו בתקופות הקודמות.

באותה עת, ב-19 בפברואר 1938, נערך אירוע לרגל מלאת 12 שנה לפעילות האיגוד. באירוע זה השתתפו בני עיר ואורחים רבים ושורה ארוכה של חברים ומייסדים נשאו את דברם, בהדגישם את התרומה החיונית של האגודה לבני העיר.

הידיד י. **טוקר** ניהל את האגודה כיו"ר כמעט עד סוף 1938. לאחר מכן חלה מסיבות שונות הפסקה בפעילות האגודה עד ל-16 ביולי 1939, כאשר כונסה אסיפה כללית מיוחדת לחברים, כדי לבחון את מצב האגודה ולבחור הנהלה חדשה.

האסיפה בחרה הנהלה בראשות ה' **יעקב קרייזר** כנשיא, **דוד שר** – מזכיר, **הרשל ביבר** – מזכיר פעיל, **אליהו כהן** – גיזבר ועוד שורה של חברים.

משרדי האגודה נמצאו ברחוב טוקומן 2641. בישיבות הראשונות של ההנהלה נדונו תוכניות שונות ובין השאר הוחלט לקיים אירוע לכבוד הנשיא היוצא, ה' **יעקב טוקר**, ב-19 בספטמבר 1939. אלא שב-1 בספטמבר, כידוע, פרצה מלחמת העולם השנייה והקשרים עם הבית הישן נותקו. הידיעות הנוראות בעיתונים על ההתרחשויות עקובות הדם באירופה, על שחיטות היהודים וכולי, הממו ובלבלו את בני עירנו. כתוצאה מכך הושבתה האגודה לתקופה ממושכת. למרות זאת, המשיכו בני העיר להיפגש ב"בנקים" שלהם – איש איש בקופת האשראי שבה היה חבר. שם נהגו לשוחח על ההתרחשויות במלחמה ולהגיב על הידיעות הנוראות בעיתונים אודות השחיטות ההיטלריות של יהודים באירופה. הכל היו מודאגים לגורל קרובינו בבית הישן, שממנו לא הגיעו מאז פרוץ המלחמה כל ידיעות ישירות. הכל רצו להתחיל לעשות משהו, אך לא נעשה דבר.

כך היה עד אוגוסט 1946, כאשר הגיע מכתב מבן עירנו הקובלאי **יקותיאל גלייזר**, אחד משארית הפליטה, שדיווח לנו כי הוא ועוד שישים בני קובל והסביבה, שניצלו מהשחיטה [רובם נמצאו ברוסיה], נמצאים בפולין, בשלזיה התחתית, וזקוקים לסיוע.

מייד, מבלי לאבד זמן, הוקמה קבוצת פעילות שחבריה היו האישים הבאים: **יעקב אברך**, **ישראל פנטורין**, **זיסיה וויינפר**, **וובקה גוליש וו. ב. פרייד**. הם טילגרפו לפולין, אל קבוצת בני העיר הניצולים, כי אנו הקובלאים בארגנטינה, מוכנים לסיע להם בכל מה שרק יהיה אפשרי. כונסה אסיפה כללית שהתקיימה ב-7 בספטמבר באותה שנה ושהגיעו אליה כארבעים איש. לאחר דיון בצורך להושיט עזרת אחים לבני העיר הניצולים, הוחלט להקים ועדת סיוע שהורכבה מהאישים הבאים: יו"ר – **וו. ב. פרייד**, שני סגנים – **י. אברך זו. וויינפר**, מזכירים – **גרשון מלמד**, **גרשון חסיד וגרשון שפירא**, גיזבר – **וו. וויינשטיין**, חברים – **אטלס**, **אשכנזי**, **י. ביבר**, **וו. גוליש**, **גוטמן**, **גוז**, **י. מלמד**, **א. קמינסקי**, **י. פאס**, **יפ. פנטורין**, **ב. קוזניץ וא. שר**. מפקח החשבונות – **לייבל קווברג** ע"ה **ומ. לייקר (לקח)**. ועדת נשים: הגברות **גוז**, **וורצל**, **לייקר**, **זלצהנדלר**, **בת שבע מלמד** ו**רחל פנטורין**.

במהרה נאסף סכום של שלושת אלפים פזו ולבני העיר נשלחה קריאה להצטרף לעזרת אחינו ואחיותינו הנזקקים. זוגות של מתרימים נשלחו לבתי בני העיר כדי לגבות מהם את התחייבויותיהם – ואיש מבני העיר לא התחמק מכך. מכתבים החלו להגיע ביתר תכיפות מפולין וממספר מחנות פליטים בגרמניה, שם נמצאו בני עירנו הניצולים. במכתבים אלה תיארו הניצולים את מה שעבר עליהם בימי המלחמה. עוד כתבו, כי בקובל, ביתנו הישן שלנו, ובכל העיירות הקטנות מסביבה, נרצחה כל האוכלוסייה היהודית בידי הרוצחים ההיטלריים ורק מעטים נותרו בחיים בנס. הידיעות הנוראות הללו הממו את הכל וכביטוי לאבל נערכה ביום א', ה-1 בדצמבר 1946 אזכרה לקדושים החדשים שלנו, בני עמינו. בו במקום נערכה מגבית לטובת הנותרים בחיים הנזקקים לסיוע.

ועדת הסיוע המשיכה באיסוף כספים ומשלוח סיוע לבני עירנו העקורים שכתבו לנו במכתביהם כי הם זקוקים לעזרתנו.

ב-20 ביולי 1947 כונסה אסיפה כללית, כדי למסור בה דיווח על העבודה שנעשתה ולבחור הנהלה חדשה. מהדו"ח שנמסר באסיפה זאת ניתן לראות, כי במהלך שנה אחת בלבד עמדה הוועדה בקשר עם שישים ושתיים משפחות של ניצולים מקובל וסביבתה, ש-26 מתוכם נמצאו בפולין, 6 במחנות באיטליה, 10 בצרפת, 10 בגרמניה, 6 באוסטריה ו-4 בארץ ישראל. לכולם נשלח סיוע בצורת חבילות מזון, מלבושים וכסף בסכום כולל של 12,589.50

פזות. [נציין כאן, כי בני רטנה, טריסק וקאמן-קאשירסק, שבשנים הקודמות היו מאוגדים באגודתנו, הקימו כעת ועדות סיוע עצמאיות משלהם].

באותה אסיפה הוחלט להפעיל מחדש את אגודת יוצאי עירנו, שתנהל להבא את עבודת הסיוע לשארית הפליטה. הוחלט על תשלום דמי חבר חודשיים בסך שני פזות ונבחרה הנהלה בהרכב הבא: נשיא – **יעקב אברך**, סגני נשיא – **לייבל גוז** ו**ישראל מלמד**, מזכיר כללי – **גרשון מלמד**. מזכיר פעיל – **בצלאל באלר**, עוזר למזכיר – **יהודה ורבה**, גיזבר – **ישראל חיים פנטורין**, עוזרים לגיזבר – **מ. לייקח וי.ל. גלפרין**, חברים – **וו. וויינשטיין**, **מ. קיפר**, **י. קראמר**, **נ. גאלסט**, **א. קמינסקי** ו**יעקב וורצל**; מפקחי חשבונות – **ז. וויינפר**, **י. קרייזר** ו**וו. פינקלשטיין**. ועדת נשים – **בת שבע מלמד**, **רחל פנטורין**, **מינה אברך**, **מני באלר**, **רחצה גוז**, **חנה לייקח**, **שפרינצה וורצל**, **שבע יוסיוביץ**, **שר, אטלס**, **גולדצווייג וגלפרין**.

הנהלה זאת גילתה פעילות נמרצת באירגון החברים, מגביות לעזרת בני עירנו הניצולים במחנות ובפולין, שכל העת הגיעו מהם מכתבים עם בקשות לסיוע, שנענו כולן בהתאם לאפשרויות.

נציין כאן כמה פעילויות עיקריות, לפי סדר ביצוען:

ב-27 באוגוסט 1947 התקיימה אזכרה בבית הכנסת שברחוב אוריבורו 650. נאמו בה **בצלאל באלר**, **איסר קמינסקי** ו**זיסיה וויינפר**. בני העיר שהשתתפו באירוע תרמו דמי יזכור בסך 1,533 פזות, לסיוע עבור בני עירנו הניצולים.

ב-19 בספטמבר באותה שנה, נערכה ביוזמן אגודתנו קבלת פנים לבן עירנו [טריסקאי] – המשורר **זיסה וויינפר**, שבא לביקור מצפון אמריקה, בשליחות תרבותית. באותו אירוע השתתפו גם האגודות של יוצאי טריסק, ליבובנה (לובומל), מאצייב וקאמן-קאשירסק. קבלת הפנים נערכה במלון "וורטהיין" והייתה מוצלחת מאוד.

הוקמה ועדה של 11 אגודות בני ערים, בהנהגתנו, לצורך הוצאת ספר זיכרון למשורר הווהליני [מטריסק], **ברוך אוליצקי**.

נאסף סכום של שלושת אלפים פזות שנמסר למשורר **זיסה וויינפר**, להוצאת ספר שיריו (של **אוליצקי**) באמצעות הוצאת "איקוף" בניו יורק. היו"ר והמזכיר של "ועדת ברוך אוליצקי" היו **זיסיה וויינפר** ו**בצלאל באלר**.

באותה שנה נערך מיבצע ה-7 מיליון שבו השתתפו כל יהודי ארגנטינה. במיבצע זה יוצגנו על ידי שני צירים קבועים: ה"ה **ישראל מלמד** ו**זיסיה וויינפר** שאספו למען המיבצע אלף פזות.

ב-30 בנובמבר באותה שנה ערכו חברי האגודה **בצלאל ומני באלר**, בביתם, ארוחת צהרים למאה בני עירנו, שבמהלכה נאספו תרומות בסך 2,265 פזות לטובת קופת האגודה. כביטוי להכרת התודה למסירותם של הזוג באלר בהגשת הסיוע, נאסף לפי הצעתם של חברינו **א. קמינסקי** ו**רחל פנטורין** כדי לרשום את **בצלאל ומני באלר** בספר הזהב של קרן קיימת לישראל.

ב-27 במרץ 1948 נערך נשף פורים בסלון "לאסאל" והוא זכה בהצלחה גדולה. ההכנסה הנקייה מהנשף הזה הייתה 3,200 פזות.

הוצאו תלושי הנחות שהכניסו סכום משמעותי.

מלבד הסיוע שנשלח בהתמדה לבני עירנו בארצות שונות, דאגה האגודה גם ל"ז'מאדוס" (טפסי בקשה לויזות הגירה) עבור בני העיר שביקשו זאת.

בעיקבות פנייתו של המשורר **לייבל אוליצקי** [הנמצא בפולין] רכשנו אצלו ב-65 דולר חמישים עותקים של ספרו "האדם עוד יהיה טוב", שהוא הוציא באותם ימים והפצנו אותם בקרב חברינו.

באותה תקופה תרמנו ל"הגנה" חמש מאות פזות ולמדינת ישראל – אלף ושש מאות פזות. בן עירנו, פליט בפולין, שיגר לנו את התצלום של קבר האחים של קדושי קובל. הדפסנו שלוש מאות עותקים של תצלום זה והפצנו אותו בין חברינו.

זאת הייתה, פחות או יותר, פעילותנו העיקרית ב-1947. זאת מלבד העובדה שפעמיים בשבוע [ביום רביעי ובשבת] התקיימו ישיבות שבהן נדונו למעלה מ-500 המכתבים שנתקבלו אז ונענו כל אחד מהם. הסיוע שנשלח באותה תקופה הגיע לסכום של כ-20,000 פזות.

ב-22 באוגוסט 1948 התקיימה אסיפה כללית, בה נמסר דיווח מדוייק על העבודה שנעשתה ונבחרה הנהלה חדשה: נשיא – **יעקב אברך**, סגני נשיא – **ישראל מלמד** ו**לייבל גוז**. מזכיר כללי – **בצלאל באלר**, עוזר למזכיר – **ישראל קראמר**, מזכיר פעיל – **נפתלי גולסט**. גיזבר – **ישראל חיים פנטורין**, עוזרי גיזבר – **מנדל לייקח וי. גלפרין**; חברים – **ורבה**, **זלצהנדלר**, **יוסיוביץ**, **קיפר**, **ויינשטיין**, **שר ונח וארצל**. ועדת נשים: **באלר**, **אברך**, **פנטורין**, **גוז**, **לייקר**, **קראמר**, **שר יוסיוביץ**. מפקחי החשבונות: **ז. וויינפר** ו**וולף פינקלשטיין**.

פעילותה העיקרית של ההנהלה באותה תקופה הייתה, על פי הסדר:

ביום ראשון, ה-12 בספטמבר, נערך טקס אזכרה לקדושים מעירנו קובל, בבית הכנסת ברחוב אוריבורו 348. במהלך הטקס נאמו לפני המתכנסים **בצלאל באלר**, **זיסיה וויינפר**, **י. גלפרין**, **מאיר לאנדה (לנדאו)** ו**גרשון חסיד**. דמי היזכור שנאספו מחברי האגודה בטקס, הגיעו לסכום של 1,268 פזות.

נציין כאן, כי ההנהלה שמעה בשתי ישיבות – ב-2 וב-9 באוקטובר 1948 את סיפורה של העלמה **לולה רוכוורגר**, שנמצאה בקובל בעת הכיבוש הנאצי, חייתה שם ביחד עם היהודים בגיטאות ונמצאה במקום בעת החיסול של יהודי קובל ליד הכפר בוכובה. היא ניצלה הודות לכך שהתחזתה כנוצריה וחייתה בשם קראבצ'ינסקה ולאחר נדודים ממושכים הגיעה לארגנטינה. תיאורה על חיי היהודים בקובל בימי הגרמנים ועל השמדתם הנוראה, עשו על הכל רושם מזעזע.

ב-12 בנובמבר באותה שנה, נערכה סעודת צהרים חגיגית, לרגל מלאת 22 שנה לפעילות האגודה. הסעודה נערכה באולם הכנסת אורחים בקאנגאז'דא 2461. המנות הוגשו על ידי חברות ועדת הנשים, בהנהגת נשיאתן, גב' **מני באלר**. תודות לפעילותה הנמרצת של גב' באלר, באירגון החגיגה, עבר האירוע בהצלחה משמעותית והותיר אחריו רווח של 1,883 פזות.

באותו חודש הוסר בבית העלמין בטבלאדה הלוט מעל לוח ברונזה לזכר קדושינו שניספו בקובל, אשר נקבע על האנדרטה לזכר ששת מיליון הקדושים. בטקס האבל הזה נכחו הרבה מבני עירנו. חזן נשא את התפילות המתאימות ולפני הנאספים נאמו ה"ה **יעקב אברך**, **בצלאל באלר** והעלמה הניצולה, **לולה רוכוורגר-קראבצ'ינסקה**.

הנהלת האגודה גם רשמה את העיר החרבה קובל בספר הזהב של קרן קימת לישראל, תמורת חמש מאות פזות. כן נתרמו כספים לילדים הפליטים בצרפת ובפולין ולמגן דוד אדום.

ביוזמת החברים **בצלאל ומני באלר**, נערכה סעודת צהרים חגיגית בפסח, ה-17 באפריל, למען בני העיר קובל והסביבה, באולם שברחוב קאנגאז'ה 3390. הסעודה הוכנה והוגשה על ידי ועדת הנשים בראשות גב' באלר ובעזרתן הרבה של הגברות **רחצ'ה גוז**, **חנה לייקר**, **דבור שר**, **רחל פנטורין**, **מינה אברך ואידה קרמר**. סעודת הצהרים הביאה הכנסה של 1,815 פזות.

ב-7 במאי, ערב שבת, הוכן על ידי ועדת הנשים למען הנהלת האגודה ואורחים, מיפגש על עוגה ויין, לרגל מלאת שנה למדינת ישראל. באותה עת הוחלט גם לרשום את מדינת ישראל בת השנה בספר הזהב, תמורת חמש מאות פזות.

קיום ישיבות הנהלת האגודה במשרדי הבנק הקובלאי בסארמיינטה 2437, לא היה נוח ולכן נשכר ב-4 ביוני חדר במשרדי "האגודה המרכזית של יהודי פולין" ברחוב פואיררדון 667 ושם נמשכה פעילות הנהלתנו. ב-24 ביולי 1949 נערכה מטעם האגודה הצגת תיאטרון שהותירה הכנסה של למעלה מ-965 פזות. ב-4 בספטמבר נערכה בבית הכנסת הליטאי באוריבורו 348 אזכרה לציון יום השנה של טבח קדושי קובל. במהלך טקס זה נאספו דמי יזכור בסך 839 פזות.

במקביל לכל הפעילויות הללו של ההנהלה וועדת הנשים, נעשה רבות בסיוע לבני עירנו הניצולים שרבים מהם כבר עזבו את מחנות העקורים ועלו לישראל. התחלנו לשלוח סיוע גם לשם. דיווח על כך, שנמסר עם המאזן לאסיפה הכללית שהתקיימה ב-23 באוקטובר 1949, מראה, כי במהלך השנה הוצאו על הסיוע ועל הוצאות אחרות, סכום של כמעט 12 אלף פזות.

באותה אסיפה נבחרה הנהלה חדשה בהרכב הבא: יו"ר – **בצלאל באלר**, סגני יו"ר – **ישראל מלמד וחיים וינטר**, מזכיר כללי – **לייבל שיטר**, עוזר למזכיר – **ישראל קראמר**, מזכיר פעיל – **נפתלי גולסט**, גיזבר – **ישראל חיים פנטורין**. עוזר לגיזבר – **מנדל לייקר**. חברים: **א. י. גלפרין**, **ו. ויינשטיין**, **נ. וורצל**, **א. ב. קאפטשוק**, **מ. קיפר**, **ס. גולדצווייג**; מפקחי חשבונות – **יעקב אברך**, **י. וו. פינקלשטיין** ו**ז. וויינפר**. ועדת נשים: יו"ר – **מני באלר**, סגנית – **מינה אברך**, מזכירה – **רחל פנטורין**, גבייה – **אידה קרמר**. חברות: הגברות **וינטר**, **גולדצווייג**, **לייקר**, **קאפטשוק**, **גוישן**, **קיפר**, **קרייזר וויינשטיין**.

בישיבה הראשונה לאחר שההנהלה החדשה נבחרה, הוחלט לקבל את הצעתה של גב' באלר, לפיה ייערך נשף פרידה לנשיא הפורש, ה' **יעקב אברך**, לאות הכרה על פעילותו הממושכת והמסורה לטובת אגודתנו. האירוע נערך ב-17 בדצמבר 1949 באולם באקנגאז'ה 3390 והשתתף בו קהל גדול של בני עירנו. ואכן הייתה זו הפגנת אהדה נאה לעסקן זה של אגודתנו שהיה פעיל בה שנים רבות. האירוע הותיר לטובת קופת האגודה 480 פזות.

בישיבות ההנהלה הבאות נקראו מכתביהם של בני עירנו הניצולים ולכל אחד מהם נשלח סיוע בהתאם לאפשרויות. באחת מהישיבות הללו, שנערכה בחודש מרץ, הועלתה הצעה של היו"ר **בצלאל באלר**, שהאגודה תוציא את "פנקס קובל" לזכר ביתנו הישן והחרב והקדושים שניספו על קידוש השם. הוא, באלר, הכריז כי הוא נוטל על עצמו לכנס את החומר הדרוש לכך ולעבדו. הצעת החבר באלר נתקבלה בשביעות רצון על ידי כל ההנהלה, שהצביעה למענה פה אחד.

פעילות ההנהלה נמשכה ומלבד עבודת הסיוע הרגילה לבני עירנו הפליטים, שלא נפסקה כל הזמן, אפשר לציין את סעודת הצהריים החברית שנערכה בפסח ב-29 במרץ 1950, באולם בקאנגז'ו 3390, גם הפעם בהכוונתה הפעלתנית של יו"ר ועדת הנשים, גב' **מני באלר**, בעזרת כל ועדת הנשים והנהלת הגברים. האירוע הותיר רווח של 1,021 פזות.

ברצוננו להדגיש כאן, כי להצלחת הפקתם של כל האירועים המשפחתיים והחבריים ושאר הפעילויות, סייעה פעילותם של חברינו בני העיר: **י. ח. פנטורין, בריש קאפטשוק, בכל פליידרמן, מנדל לייקר, נפתלי גולסט, איסר שר, יהודה רבה וישראל קראמר.**

כאשר יו"ר האגודה, החבר באלר, הודיע באחת מישיבות ההנלה כי כבר יש ברשותו כמות משמעותית של חומר כתוב וכי כבר החל לכתוב את "פנקס קובל", הוחלט לקיים לציון המאורע, אירוע של "התחלת הפנקס", בצורת ארוחה בקאנגז'ו 3390, וכרגיל הוכנה הסעודה והוגשה על ידי ועדת הנשים עם גב' באלר בראש. באירוע זה נקראו דברי הפתיחה של הפנקס וקטעים של כמה מאמרים המיועדים לספר זה. כל בני העיר נרשמו ושילמו במקום את תרומתם, כדי לסייע בהוצאת הפנקס. בסך הכל – למעלה משלושת אלפים פזות.

ב-20 באוגוסט באותה שנה, 1950, נערכה האזכרה ביום השנה לטבח הקדושים. הטקס התקיים בבית הכנסת ברחוב אוריבורו 348 ובמקום נאספו דמי יזכור שהסתכמו ב-805 פזות.

יש להזכיר כאן, כי בישיבה בביתו של החבר באלר, החליטה ההנהלה שלא לכנס באותה שנה שום אסיפה כללית ולהאריך את כהונת ההנהלה הקיימת, עד להוצאתו לאור של "פנקס קובל".

כמסורת שהתפתחה אצלנו, יוצאי קובל, נערכה גם בפסח של 1951, ב-22 באפריל, סעודת צהרים חברית באולם בקאנגז'ו 3390 וגם הפעם, כבשנים קודמות, לוותה הסעודה בתוכנית נאה של הגדה מודרנית, אשר נכתבה ונקראה בנעימה המסורתית על ידי **בצלאל באלר**, וקטעים נוספים של קריאה ושירה מפי בני עירנו. גם הפעם הוכנה הסעודה על ידי ועדת הנשים, כמו בימים עברו, ועברה בהצלחה גדולה, בהשאירה הכנסה של 2,423 פזות לטובת קופת האגודה.

מרירות רבה עוררה בקרב הנהלת האגודה ואצל כל חבריה, יוצאי קובל והסביבה, הטיפול הבלתי אחראי של בן עירנו **משה גרניטשטיין**, אשר בספרו בן שלושת הכרכים "וזהלן ביתי", הכתים והשמץ [בעיקר בכרך השני] עסקנים קובלאים נכבדים וחשובים, מורים וסתם יהודים בעל ביתיים, שרובם כבר ניספו בידי הרוצחים הנאציים, בהמציאו עליהם שקרים ובלבולים ובכלל תיאר את כל עדת היהודים מקובל [העיר שהוא מכנה שם "שמידוביץ"], באור מאוס, גרוע ומזויף. את כל האישים הקדושים כד"ר **אשר פרנקפורט** – מנהל הגימנסיה העברית, **חיים גרינברג** – מנהל הבנק העממי היהודי, **יענקל בוראק** – עורך "קול קובל" ואחרים, שהוא "מתחשבן" איתם בספר הנ"ל, הכרנו אישית ואנו מעידים כי כל הרעות שהוא כותב שם אודותם מזויפים וסתם דברי רכילות מתחילה ועד סוף.

כדי לתקן למען ההיסטוריה את כל הביבלולים הללו, שגרניטשטיין כתב בספרו הנ"ל וכדי להסיר את הכתב המאוס שהוא השליך שם על כל עירנו, החלטנו להגיב על הנבלה הזאת באופן הבא: ב-12 ביוני 1951 פירסמנו ב"אידישע צייטונג" בבואנוס איירס את ההודעה הבאה:

"אגודת בני העיר קובל וסביבתה.

"נדהמים מכך שקראנו בספרו של **משה גרניטשטיין** 'וזהלן ביתי' שבו הוא מכתים ומעליב ברוע לב, מסיבות אישיות, יהודים מעירנו שהכרנו כעסקנים מכובדים וישרים, מורים ואחרים, שניספו על קידוש השם בידי רוצחים גרמנים. מכיוון שאינם יכולים להגן על כבודם בעצמם, החלטנו להגיב על הטיפול שלא נשמע כמותו מצד גרניטשטיין, באופן הבא:

1. להכחיש נמרצות ברבים את כל הביבלולים והשטויות שגרניטשטיין כתב בספרו.

2. לסלקו מחברותו באגודתנו.

3. לפנות לכל המוסדות הספרותיים והתרבותיים המוסמכים כאן בארץ ובחו"ל, שיסתייגו מהאופן שבו "נכתבו"

זכרונות אלה, כדי להביא כבוד למלה היהודית.

4. לבקש מכל בני העיר קובל שלא יהיה להם שום מגע ומשא איתו.

[על החתום] ההנהלה"

מלבד זאת פנינו בכתב לאגודת הסופרים והעיתונאים היהודים "ה.ד. נומברג" כאן בבואנוס איירס וביקשנו שלאחר חקירה ודרישה נחוצה, יסתייגו מהנ"ל בגלל העניין הכאוב שלנו.

על כך קיבלנו את התשובה הבאה:

"חברים חשובים מאוד.

"קראנו בתשומת לב את הכרך השני של הספר 'ווהלין ביתי' [זכרונות ווידויים של מי שיצא ולא חזר] שכתב בן עירכם, הסופר **משה גרניטשטיין** ואנחנו מבינים את כעסכם. למחבר לא הייתה שום זכות להתוודות על חטאים של אחרים ואיזכור אנשים בשמותיהם הוא פשע מבחינה אתית. בהביאנו בחשבון כי אלה שגרניטשטיין מתאר ככל כך אפלים, ניספו על קידוש השם, הרי שהפירסום שלו נגדם ונגד כל החיים היהודיים בוהלין הם פשוט חילול השם וחילול כבוד. אנו מוצאים צורך להזהיר את **משה גרניטשטיין**, כי מהיום והלאה יתודה בפני עצמו ולא לפני אחרים וכי יפסיק לכתוב כך, כדי שיצירתו לא ייצקו שמן על אש האנטישמיות ואנו גם מבקשים, שבהצהרתנו זו תשימו קץ לעניין הכאוב הזה, כי הוא כבר (בחזקת) כדי בזיון וקצף.

"בדרישות השלום החברותיות ביותר"

נ. קריטשמאר

מזכיר

יעקב בוטושאנסקי

יו"ר

כעת, כאשר אנו ניצבים כבר בסיום כתיבת "פנקס קובל", הוחלט באחת הישיבות האחרונות של ההנהלה לקיים את האזכרה השנתית הפעם ביום ראשון, ה-9 בספטמבר, בבית הכנסת באוריבורו 348, כפי שאכן נעשה. בטקס נאספו דמי יזכור בסך 885 פזות.

מלבד הפעילות הכללית של חברי הוועדה, שמתבטאת בישיבות השבועיות ושיגור חבילות מזון לבני עירנו בישראל, נמשכת פעילותם הקדחתנית של יו"ר האגודה ועורך "פנקס קובל", **בצלאל באלר** וכל שאר חברי ההנהלה, כדי לוודא ש"פנקס קובל" ייצא לאור בתאריך שנקבע – ה-13 באוקטובר של השנה הנוכחית, 1951, כאשר נחגוג באירוע פומבי במלון "וורטהיין" בטוקומאן 2220, את השנה ה-25 לקיום אגודתנו ביחד עם הופעת "פנקס קובל".